

Leosztott lapok

Leosztott lapok

Bordás Róbert

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:

The Hand We Are Dealt

Copyright © 2022 Robert Bordas

Hungarian translation

Copyright © 2023 Robert Bordas

Anyanyelvi lektor, korrektúra: Éli Nóra

Borítóterv: Dominika Mars (háttérkép: Todd Trapani)

Tarasz Sevcsenko verse a szerző fordításában

ISBN-13: 978-80-908675-5-0 (paperback)

Ez a regény igaz élettörténetet dolgoz fel. A főszereplők valódi személyek, de neveik meg lettek változtatva. A regényben a szerző fantáziája is szerepet kapott, így a könyv hőseinek időnkénti viselkedése különbözhet az eredeti emberekéitől. A történelmi alakok, valamint cselekedeteik elérhető forrásokon alapulnak, mint ahogy a regényben szereplő helyszínek, illetve történések is megpróbálják hűen tükrözni a történelmi eseményeket.

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítást, a mű bővített, illetve rövidített változata kiadásának jogát is. A kiadó vagy a szerző írásbeli engedélye nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmilyen formában – akár elektronikusan vagy mechanikusan, beleértve a fénymásolást és bármilyen adattárolást – nem sokszorosítható. A szöveg idézése kizárólag a szerzői jogi törvényben lefektetett elvek mentén lehetséges.

Kiadó: Róbert Bordás, Brno, Czech Republic

www.robertbordas.com

Édesanyám, Anna (1922–2016)
emlékére

Tartalom

1. FEJEZET	11
2. FEJEZET.....	19
3. FEJEZET.....	29
4. FEJEZET.....	42
5. FEJEZET.....	55
6. FEJEZET.....	64
7. FEJEZET	79
8. FEJEZET.....	95
9. FEJEZET.....	102
10. FEJEZET.....	114
11. FEJEZET.....	126
12. FEJEZET	147
13. FEJEZET	159
14. FEJEZET	170
15. FEJEZET	181
16. FEJEZET	190

17. FEJEZET	203
18. FEJEZET	221
19. FEJEZET	233
20. FEJEZET	244
21. FEJEZET	258
22. FEJEZET	269
23. FEJEZET	276
24. FEJEZET	288
25. FEJEZET	302
26. FEJEZET	309
27. FEJEZET	317
28. FEJEZET	327
29. FEJEZET	344
30. FEJEZET	351
A SZERZŐ UTÓSZAVA A MAGYAR KIADÁSHOZ	357
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	361
A SZERZŐRŐL	363

1. fejezet

-Hagyja azt a mócsingot, Hanzel úr! Kinek kellene olyan hús? – sopánkodott Anna a hentesnek, orrát ráncolva, majd egy élénk színű, zsírtól megtisztított darabra mutatott. Az üzletük vásárlói egymást ölnék azért a gyönyörű bélszínért. Manapság ilyen vesepecsenyét egész Csehszlovákiában nem lehet kapni, talán még Prágában sem – gondolta a lány, mivel Ungváron, Anna kárpátaljai kisvárosában nagyítóval kellett a minőség után járni.

– Inkább ezt adja ide.

Anna szlovákul, Hanzel anyanyelvén beszélt és élvezte a szótagegységek lágy, dallamos gördülését, de azt kívánta, bárcsak keményebbek lennének, hogy megmutathassa, mennyire elszánta magát egy jó üzletre.

A Hanzel & Fia nagykereskedelmi vállalkozás tulajdonosa kis egérszemét a 16 éves lányra emelte, melyben Anna sértődöttség

és csodálkozás keverékét pillantotta meg. Hanzel visszadobta az inas húsdarabot, és felkapta azt a kifogástalan színhúst, melyre a lány mutatott, akinek el kellett fojtania egy mosolyt. *Most megvagy!*

Más nagykereskedők csak a legolcsóbb húsokat tették ki a pultjukra, tele porcogóval és faggyúval, amik az után maradtak meg, hogy a tehetősebb vásárlókat kiszolgálták, köztük az előkelő szállodákat és éttermeket, az exkluzív csemegeüzleteket, a városháza konyháit és a gazdagok kúriáit. Hanzel úrnak mindig volt valami érdemleges ajánlata, ezért Anna inkább az ő boltjába járt, mint a környék többi nagykereskedőjéhez. A hentesüzem tisztább volt, mint egy kórház, ezenfelül friss hús, füstölt kolbász és csodás szalámi illat lengte be. Hanzel a füstölt árut mind saját kezűleg készítette, és azt állította, hogy jobbak, mint az importáltak. Ám vigyázni kellett vele, nemegyszer büszkén, mosolyogva mutatta a hús szebbik oldalát, miközben zsíros részét tenyerébe rejtette a vásárló elől.

Biztos vannak kapcsolatai, rokonai vidéken; vagy talán kenőpénzzel dolgozik? A pletykák szerint néhány hentes akár Lengyelországba is elment húsert, ahol sokkal olcsóbb volt.

– Ez drága lesz, Anna, de be kell vallanom, éles szeme van – jelentette ki Hanzel, lehiggadva.

A húst a mérleg sárgaréz serpenyőjére dobta, és meg sem várva, hogy a mutató megnyugodjon, kijelentette: – Két kiló. Száz korona lesz. Mi mást adhatok?

– Megnézné még egyszer a mérleget, kérem szépen? Én 1,95-öt látok. – Anna izmai megfeszültek, hangja megcsuklott.

– Na jó, ha a kisasszony úgy gondolja, legyen 2,50-nel kevesebb – mondta Hanzel, fejét csóválva.

Anna nyelni próbált, de szája kiszáradt, ezért inkább megköszörülte torkát, és remélte, hogy hangja sértettnek csendül.

– Hanzel úr, csak nem akar egy kiló bélszínért ötven koronát kérni tőlem? Emlékeztetnem kell, hogy milyen hűséges ügyfele

vagyok? Arról nem is beszélve, hogy ma már szalámit, kolbászt és szalonnát is vettem – a lány hátradobta válláról mézszőke, hullámos haját. – Árkedvezményt várnék egy ilyen szép rendelés esetében. Jól tudja, hogy mindezt el kell adnunk a boltunkban, és még meg is kellene élnünk belőle.

A hentes felvette a pulton lévő rongyot és megtörölte zsíros, véres kezét. Anna próbálta leplezni undorát, mikor Hanzel fekete szemei az arcáról a pihegő mellkasára kalandoztak el.

– Ez nem az Üdvhadsereg, kisasszony, – jegyezte meg a férfi, gúnyosan elmosolyodva.

Anna kisimította egyszerű, de elegáns, virágmintás ruháját. Megpróbálta ajkát megnyerő mosolyra kényszeríteni, miközben csilingelő szopránját bizalmasra halkította.

– Ugye nem szeretné, ha egy régi ügyfele beszállítót váltana? – A lány próbált úgy helyezkedni, hogy a pult mögé kukkanthasson, ettől aztán az egérszemek egyből visszavándoroltak az arcára. Leleplezve Hanzel mesterkedését a mérleggel, Anna magabiztos, nyugodt hangon folytatta:

– Tudja, nemrég hallottam, hogy a cseh gyár húsnagykereskedője kedvezményeket ad új ügyfeleinek. És nem csak kiváló prágai sonkájuk van ám...

Hanzel mindig rózsaszín arca elfehéredett, és egy mély ránc jelent meg bozontos szemöldökei között. Tekintete a bejárati ajtóra siklott, amely megszólaltatta a csengőt, ahogy egy vevő belépett. Hanzel felkapta a húsbárdot, magasra emelte, és hagyta, hogy az nagy puffanással a hentesblokkra essen. Hideg pillantást vetett Annára.

– Én is meg tudom szerezni a legjobb prágai sonkát magának, kisasszony. Biztosíthatom, hogy a cseheknél is kiváló kapcsolataim vannak. – Kövér keze zsírpapír után nyúlt, hogy becsomagolja a húst. – Csak ma, ennek a húsnak negyvenöt kilója. Az összes többi tétellel együtt 131 korona. Van egy koronása?

Anna, miután becsukta maga mögött az üzlet ajtaját, leugrándozott a lépcsőn. Érezte, hogy füle lángban ég és lehajtotta fejét egy nő kíváncsi pillantása elől, aki épp az üzlet felé közeledett, majd biciklijét tolva gyorsan eltűnt egy mellékutcában.

Agya úgy zsongott, mint egy méhkas. Nemcsak friss, álomszép bélszint fogott ki, ami csalogatni fogja a jobb vásárlókat, de a kedvezmény miatt bőséges nyereségre is számíthatnak! Melegség öntötte el a szívét, és mosolyognia kellett, ahogy felidézte Hanzel úr arckifejezését, amikor rajtakapta, hogy csalni próbál a mérleggel. Összefutott a nyál a szájában, ahogy kiszámolta, hány fagyaltot tudna a megtakarított pénzen venni. Kár, hogy a cukrászda csak jóval később nyit, különben megállt volna legalább egy gombócért, ám nem volt idő semmire, sietnie kellett haza. *Apuka már biztos tükön ül.*

A biciklit nehezen lehetett csak tolni, miután két nagy zsák liszttel volt megpakolva, nem beszélve arról, hogy egy másik zsákban vaj, disznósír, cukor, élesztő, és egy kisebb szatyorban hús és füstölt áru is lapult. Anna minden reggel útnak indult, hogy beszerezze az éppen hiányzó, de nem létfontosságú cikket a családi bolt számára. A szűk utcákat még szűkebbé tették kora reggel az Ungvár környéki falvakból érkező, árukkal megpakolt parasztok, akik mind a piacra igyekeztek.

Anna szeretett alkudozni a gazdákkal, egyesekkel kedvesen nyájaskodva, másokkal felháborodást színelve, és mindig rávette őket, hogy legalább néhány tíz halért engedjenek az áraikból. A nagykereskedők is jelen voltak a piacon, szerszámokat, háztartási cikket kínáltak, illetve ásót, lapátot, még ekét is, aztán ruhaanyagot, cipőket, szappant, vagyis mindenféle dolgot, amiket a parasztok kerestek. Mint egy ócskapiac. A gazdák nem igényeltek szépen elrendezett árubemutatót. Anna elkerülte ezeket a standokat, ugyanis túl drágák voltak, mivel a nagykereskedőknek a parasztok frissen megszerzett bevételére fájta a foguk, akik miután

eladták áruikat, helyben akarták elkölteni a pénzt, hiszen nem ismertek jobb forrásokat.

A lány azon a reggelen kapott először engedélyt, hogy húst is beszerezzen. Hetek óta könyörgött mostohaapjának, aki maga is hentes volt, hogy már nem kicsi, és megbízhatná őt egy ilyen fontos feladattal, végül is már hat éve segít a boltban. Az elmúlt két évben, mióta elkezdett középiskolába járni, ő vásárolt reggelenként az élelmiszer–nagykereskedőknél, valamint a piacon, és úgy érezte, eleget tud már a húsról és az alkudozásról.

Apuka örülni fog. Most megmutatom, hogy nemcsak nehéz zsákok cipelésére vagyok alkalmas, hanem a fontos beszerzéseket is el tudom intézni. Elvégre nem hordár vagyok, hanem egy okos lány, aki átlát a kereskedők mesterkedésein, akit nem lehet csak úgy átverni.

Ahogy elhagyta a városközpontot, az utat szegélyező házak egyre alacsonyabbak lettek, és minél közelebb került a vasútállomáshoz, annál kevésbé voltak gondozottak. Befordult egy sarkon, amivel levágta az utat, hogy a vasút feletti, régi acélhídhoz érjen, mely meglehetősen meredek volt, és igencsak nehezen szedte a levegőt, mire zsákokkal terhelt biciklijét a tetejére tolta. A lejtmenet még ennél is rosszabb volt, hiszen vissza kellett tartania a kéretpárt, nehogy súlyos terhével meginduljon.

Túl korán volt még, ezért senki sem volt a közelben, hogy segítsen. A lány imádkozott, hogy meg tudja tartani a biciklit, ugyanis tudta, ha a zsákok és csomagok leesnek, nem tudja egyedül visszarakni őket. Negyven percébe telt és már hét óra is elmúlt, mire eljutott a boltjukig.

Mihelyt Anna az udvarba tolta a biciklit, mostohaapja kirohant az üzletből. Bajusza remegett futás közben, szemöldöke összeért az orra fölött, ingujja feltűrve könyöke fölé. A lány gyomra összerándult és szeme előtt elhomályosult az udvar, ahogy meglátta mostohaapját. Emlék vagy előérzet?

Apa kinyújtotta kezét a visszajáróért, megszámolta, és zsebre vágta.

– Mutasd a húst! – parancsolta és kutatni kezdett Anna zsákjaiban, majd megtalálva előrántotta, amit keresett. – Mennyit számolt fel Hanzel ezért a hamis bélszínért?

– Miféle hamis bélszín, apuka? – Anna nyelt egyet, kötelességtudóan megszólítva a férfit úgy, ahogy anyuka kívánta. – Negyvenöt koronát fizettem a bélszín kilójáért. 10% kedvezményt adott. Majdnem két kiló, megpróbált becsapni, de én...

– De te hagytad magad, te semmirekellő, és jól be is csapott! Megmondtam neked, hogy az egy gazember! – Arca csakúgy vöröslött, ahogy meglengette a húst Anna szemei előtt. – Ez hamis bélszín, a nyakából van, csak sültékhez jó, mert egyébként kőkemény! Ebből nem lesz steak, hacsak nem pácolod időtlen időig. Ez legfeljebb harmincötöt ér kilónként, nagykereskedői áron. Szerencsés leszek, ha megkapom érte a negyvenötöt, amit kifizettél. – Nyála fröcsögött az indulattól, melyből a lány arcára is jutott. Anna remegve hátrált egy lépést. – Szerencsétlen, mihaszna kölyök! – ordított a férfi magából kikelve.

A pofon puskalövésként érte Annát a bal fülénél, mitől megalázottan földre rogyott. Ebben a pillanatban rohant ki anyuka az üzletből, látta a jelenetet, de nem tett semmit. Némán nézte, ahogy a dühöngő férfi megfordul, és eltűnik boltjában a hentesáruval, csak ezután szólalt meg:

– Vidd be a lisztet és az élelmiszereket – majd férje után sietett. Anna sírva tápászkodott fel, letisztogatta ruháját és egyenként bevitte a zsákokat a boltba. Nem volt ideje mostohája haragján elmélkedni, mennie kellett; nem késhetett el az új tanév első napján. Elkeseredett, mikor megpillantotta arcát az előszoba tükreben: vörös volt, mint a cékla, és a négy ujj nyomai tisztán látszottak. A csúnya foltot bal arcához szorított zsebkendővel próbálta elfedni,

mintha fogfájása lenne. 1938. szeptember 5. – ez a dátum volt piros ceruzával bekarikázva a tükör melletti naptáron.

Az iskolába vezető főút a városon keresztül vitt, de Anna inkább a folyó melletti ösvényt választotta, így kevesebb esélye volt találkozni iskolatársaival – helyben szörnyethalt volna, ha meglátják ilyen felpofozott arccal. Szíve még mindig szabálytalanul vert, bár a könnyei már felszáradtak, mert haragja átvette az önsajnálathelyét. Dühös volt mostohaapjára, aki zsarnoki, gonosz módon bánt vele, anyuka miatt is mérges volt, mert nem állt ki mellette, és magát is utálta, amiért ilyen ostoba liba. Úgy látszik az eddigi tudása és tapasztalatai nem érnek egy fabatkát sem. A mélységes szégyen jobban hevítette az arcát, mint a pofon, és közel állt ahhoz, hogy megértse apukát. Végül is a saját butasága volt, hogy Hanzel úr ravasz trükkjén nem látott át.

Elhagyta a vasúti hidat, de a gyaloghíd még messze volt. A folyó jobb oldalán sötétszürke felhők gyülekeztek a vár felett. Az augusztusi esők megduzzasztották a folyót, és a szeptember sem ígért jobb időt. A vár alatti uszoda funkcionális épületével mindennapi luxussá vált a város számára, de Anna ritkán engedhette meg magának a belépőt, barátai is inkább az Ung folyó alacsony vizében fürödtek. Az uszoda és a görögkatolikus bazilika kolostora mögött szerényen emelkedtek a történelmi belváros épületei, melyek között könnyen fel lehetett ismerni a fölöttük magasodó katedrális tetejét. Az ortodox templomot elhagyva a Palacky rakparton sűrűvé vált a forgalom.

A lovaskocsikat és szekereket egyre inkább felváltották az autók és buszok, amelyek újfajta reggeli zajt keltettek a városban; a korbácscsattogás és a kocsisok kiáltásai helyett mindenütt motorzúgás, dudálás, kocsik nyikorgása és robogás hallatszott, a lótrágya szag helyett pedig benzingőz terjengett a levegőben.

Annának a munkahelyükre siető gyalogosokkal teli hídon kellett átkelnie. Az emberek is megváltoztak az elmúlt években: a férfiak jobb öltönyöket, filc helyett selyemkalapot viseltek, és sugárzott belőlük az önbizalom, ahogy munkába igyekeztek. A nők úgy festettek, mintha színházi előadásra mennének, még akkor is, ha éppen az irodába vagy más hivatali munkahelyre siettek. Anna észrevette köztük néhány osztálytársát, és megérintette arcát a zsebkendő alatt. Már nem volt meleg vagy puffadt, a zsebkendő feleslegessé vált.

A városi színházzal szemben lévő Bata cipőbolt csillogó ablakai mindig is csábították egy rövid megállásra, hogy megcsodálja az újonnan érkezett árut, aznap reggel azonban még csak rájuk sem pillantott. Miután a zsinagógánál balra kanyarodott a katedrális felé, felkapaszkodott a macskaköves utcán a kis várhegyre, és a zsidó rabbiiskolánál jobbra fordult. Barátnőivel sokszor kuncogtak a fekete kaftános és hosszú pajeszos diákok láttán, de most észre sem vette őket. Száz méterrel arrébb végre felnézett iskolája épületére, amely kívül nagy ablakaival, ásító fakapujával, belül pedig szigorú apácákkal és barátságos férfitanárokkal várta. Libavárnak nevezték csúfondárosan a helyiek. A pofon még mindig érzékeny nyoma újra felforrósodott, és elszorult a lány torka. Bal tenyere szorosan rákulcsolódott az aktatáskája fogantyújára, és összeszorította ajkát. Tekintete találkozott a kapuban álló portáseával, miközben tiszteletteljesen bólintott.

Meg fogom mutatni, hogy ez a gúnynev téves! Apukának. Anyukának. A tanároknak. Magamnak.

2. fejezet

Anna elszántan számolt és jegyzetelt, hogy időben befejezze a matematikai feladatokat, Pliskova kisasszony ugyanis szeretne mindjárt tanév elején felmérni, hogy az osztály mennyit felejtett nyáron. Mivel már az új iskolai év második hetében voltak, soron volt egy dolgozat, akárcsak tavaly szeptemberben. Annának a matek nem okozott nehézséget, mivel a boltban egyfolytában számolnia kellett. Nyáron még inkább, hiszen tanítás híján egész nap az üzletben segédkezett. Főként fejben számolt, papírt csak nagyobb tételsorhoz használt. A vevők rendszerint siettek, emiatt szélsébesen kellett számolnia, hogy haladjanak. A sok gyakorlás csiszolta az agyát, és ez előnyt jelentett Pliskova kisasszony vilámdolgozatainál. A feladatokat tizenöt perc alatt kellett befejezni, minden további perc után pontlevonás járt. Öt pont elvesztése

ötöst, azaz elégtelent jelentett, bármilyen jók is voltak a tanuló megoldásai.

Anna mellett ülő barátnője küszködött; Marika sokkal jobb volt irodalomból és nyelvtanból, mint matekból vagy természetrajzból. Anna már végzett a feladatokkal, és éppen arra gondolt, hogy felteszi a kezét, de Marika könyörgő arckifejezését látva lassan barátnője felé fordította munkáját, miközben tekintetét a tanárnőre szegezte. Pliskova kisasszony épp a hátul ülő diákokat ellenőrizte, így Marika nagyjából tíz másodperchez jutott, hogy át nézze Anna eredményeit; ennyi elég is volt a lemásoláshoz. Amikor Anna észrevette, hogy Pliskova kisasszony visszafordul, magához húzta a lapját, és míg a tanárnő az ablaksornál ülő diákokat fürkészte, a lány kérdő pillantást vetett padszomszédjára, vajon boldogult-e? Örömmel látta, hogy Marika megkönnyebbülten felsóhajt, és éppen befejezi feladatait. Feltette a kezét, jelezve, készen van. Tizenhárom perc, kiváló eredmény.

A nagyszünetben Marika szorosán átölelve hálálkodott Annának az udvaron, ahol sétáltak:

– Nem tudom, mit csináltam volna nélküled. Rémesen sok idő, mire kiszámolom a feladatokat, pedig nem engedhetem meg magamnak, hogy pontokat veszítsek.

– Majd nyelvtanórán viszonzhatod, különösen oroszból.

– Soha nem értettem, miért van annyi gondod az orosz nyelvvel, hiszen ukrán polgáriba jártál, nem?

– Igen. De ne felejtsd el, az elemi első négy évében a hozzánk legközelebb álló szlovák iskolában tanultam. Kényelmes volt, mivel a környéken sok szlovák család élt, így ezen a nyelven nőttem fel. – A lány összeráncolta homlokát, ahogy eszébe jutott az emlék.

– Mivel a szlovák iskolában nem volt felső tagozat, vagy polgári, egyetlen nyár alatt kellett megtanulnom ukránul! A beszédhez és a cirill ábécé alapjaihoz ez elég volt, de a nyelvtanhoz nem. Nevelőapám, ukrán lévén, sokat segített nekem, de nyelvtanból ő

sem túl jó. El tudod képzelni, milyen az, mikor egy mostoha segít a tanulásban?

Anna kuncogással fejezte be, ami egy keserű mosolyba fulladt, ahogy eszébe jutottak az „atyai” csatos öv fájdalmas ütései. – Tudod, ő csak egy hentes.

Marika bólintott, de úgy tűnt, máshol jár az esze. – Mi lesz a szombati bállal? Jössz?

– Bál? Most szeptemberben?

– Ez nem igazi bál. Inkább táncmulatság, amit a Ruszin Testvériség szervez az Uránia mozi dísztermében. Jaj, hogy az milyen álomszép, tele tükrökkel, hisz tudod! Jó mulatság lesz, el kell jönnöd!

– Azt mondod, szombat este? Ki lesz ott?

– Ó, tudok több fiúról is a tanárképzőből és a gimnázium felső tagozatáról. Biztos vagyok benne, hogy az üzleti akadémiáról is lesznek hallgatók. És ne felejtsd el a csodálatos zenét! Hozhatnád Lacit, azt a csinos csendőrt! – Marika lelkesedése ragadós volt.

A nyár folyamán Anna elment néhány táncestre, és mivel júliusban betöltötte a tizenhatot, már kísérő nélkül beengedték. Ezek a mulatságok jelentették számára az egyetlen lehetőséget, hogy kicsit szórakozzon, és fiatal férfiakkal ismerkedjen meg. Dömény Lászlóval, a jóképű csendőrrel egy ilyen esten találkozott a nyáron. Anna imádta az egyenruhákat, a fiú pedig lovagias táncpartnernek bizonyult. Sajnos, szinte egyfolytában ügyeletes volt, ráadásul hétvégeken javarészt vidéken élő öreg szüleit látogatta meg. Marika említése felvillantotta a meleg augusztusi estét, amikor a fiatalember a mulatság után hazakísérte. Elpirult.

Égett a vágytól, hogy kiszabaduljon a mindennapos bolti robotolásból, szabadon lélegezhessen mostohaapja szigorú, vizslató pillantása nélkül, és élvezze egy tisztességes fiú figyelmét... vágyódott Laci után, de nem volt vele kapcsolata. Vajon megengedik a szülei, hogy ezúttal is elmenjen?

– Nem vagyok benne biztos, Marika. Engedélyt kell kérnem otthon. Laciról pedig nem tudok semmit.

– Ó, de kár! Csinos példány volt. Azért kérdezd meg a szüleidet, és meg kell említened mostohaapádnak, hogy ez egy ruszin bál. Ha van sárga–kék ruhád, akkor remekül beolvadsz majd! – Felnevetett a saját tréfáján, utalva az ukrán nemzeti színekre.

– Mit csinálna egy magyar lány sárgában és kékben? – kérdezte Anna, ajkát biggyesztve, de aztán ő is nevetésben tört ki az ötlettől. Ekkor megszólalt a csengő, jelezve a következő óra kezdetét; megindultak hát az osztályterem felé.

Szavcsenko úr, az állampolgári nevelés tanára egy középkorú ukrán volt, körszakállal és kerek szemüveggel. Kedvelte saját hangját, bársonyos hangú baritonját, és hosszan tudott szavalni Tarasz Sevcsenko, a majdnem névrokon ukrán nemzeti hősnek a verseiből. Szerette a Testamentumot, különösen az utolsó versszakot:

*Temess el, hagyj ott, és kelj fel,
Törd szét súlyos láncodat,
Zsarnokok gonosz vérével
Öntözd szabadságodat.
S talán az új családban,
Ahol mindenki szabad,
Néha majd, suttogva, lágyan,
Engem is említ szavad.*

Az elmúlt évben többet hallottak tőle Ukrajna történelméről, mint a Csehszlovák Köztársaság politikai rendszeréről.

– Tudniuk kell, kedves hölgyeim, hogy az autonómia kérdése térségünkben, amelyet én inkább Kárpát–Ukrajnának hívok a lealacsonyító, zavarba ejtő és természetellenes „Kárpátaljai Rusz” helyett, amely sajnos általános névvé vált a jelenlegi politikai

rendszerben; nos, az autonómia kérdése a kormány húszéves ígérete ellenére is megoldatlan. Szerencsére, ahogy manapság mindannyian tapasztalják, a nemzeti megmozdulások, a tüntetések és a politikai nyomás miatt, némi változást remélünk. A közeljövőben olyan időket élhetünk majd meg, amikor régióink megkapja jól megérdemelt autonómiáját.

Anna összezavarodott. Magyar volt az anyanyelve, és hatéves koráig nem is beszélt más nyelvet. Amikor anyuka bevitte az iskolai beiratkozásra, és a hivatalnok megkérdezte tőle a gyermek nemzetiségét, halkán kijelentette: – Ruszin.

Anna toppantott apró lábával, és gyermeki büszkeséggel szegte fel fejét: – Én magyar kislány vagyok!

Az ezt követő tíz év alatt megtanulta, hogy ne hangsúlyozza magyar voltát. Anyuka elmagyarázta neki: – Magyarország a múlté. A Nagy Háború után Csehszlovákia részévé váltunk, és a származásodhoz való ragaszkodással csak bajba kerülsz.

Megtanult szlovákul, ukránul (amit oroszoknak, néha „kisorosznak” neveztek), csehül, minden nemzetiségű diákkal barátkozott, még zsidókkal is. Ungváron természetes volt a sok nemzetiség. Szavcsenko úr azonban nem fogadott el más nemzetiséget, csak az ukránt. Erősen hitt abban, hogy bármilyen származású is legyen a diák, ha ebbe az iskolába jár, el kell fogadnia, hogy ukrán. Az iskola a görögkatolikus egyházhoz tartozott, vegyes állományú, ruszin, szlovák és magyar származású tanári karral, de tanítási nyelve az ukrán volt. Annának sokkal könnyebb lett, miután édesanyja úgy nyolc éve összeköltözött a mostohaapjával, aki született ukrán volt a Nagy Háború után Lengyelországhoz került Galíciából. Otthon, anyuka erőltetésére, egyre többet beszéltek ukránul – nevelőapja alig gagyogott valamicskét magyarul – bár a helyi ruszin dialektussal. Jobb oldali szomszédjukban szlovákok éltek, de több ruszin és néhány zsidó család is lakott körülöttük. A többiek magyarok voltak. Anna iskolatársai is e nemzetekből kerültek

ki, kivéve a zsidókat és a cseheket, ezek ugyanis saját iskolával rendelkeztek. A görögkatolikusok helyiek voltak.

– A ruszinok több mint ezer éve élnek itt – mondogatta anyuka, mikor Anna fiatalabb volt. – Apám és nagyapám mind ruszinnak tartották magukat, még akkor is, amikor a régió Magyarországhoz tartozott majdnem ezer évig. Édesapád magyar-ruszin vegyes családból származott. Én még Magyarországon születtem, te már Csehszlovákiában – pedig mindketten ugyanott, Kárpátalján láttuk meg a napvilágot. Az államhatárok változnak, az emberek maradnak.

Most viszont Szavcsenko úr azt mondja, hogy a régiójukat Kárpát–Ukrajnának kell nevezniük. Ez az állam megváltoztatását jelenti? És a nép? Marika azt mondta, hogy a táncmulatságot a Ruszin Testvériség szervezi. Jó ötlet oda elmenni?

Anna iskola után hazasietett, hogy segítsen a boltban, mint mindig. Igyekezett mindent megtenni, hogy gyors és udvarias legyen a vásárlókkal, és alig tudta kivárni a hat órát, amikor bezártak. Újabb fél órába telt, mire kitakarította a boltot és előkészítette a reggeli nyitásra. Anyuka hétre főzte meg a vacsorát.

– Jó nap volt ma – mondta apuka, miközben a húslevest kordyolgatta.

– Az embereknek még mindig van némi pénzük ételre – válaszolta anyuka, és szintén elégedettnek tűnt.

Mind a négyen az asztalnál ültek, Anna öt éves öccse tőle jobbra feszengett megemelt ülésén. A lány hagyta a felnőtteket beszélgetni, és próbálta megérezni a hangulatukat. Az lenne a legjobb, ha közvetlenül vacsora után kérne engedélyt; apuka mindig fesztelen hangulatban volt egy jó étkezés után.

– Bondarenko vacsora után átjön beszélgetni – mondta apuka.
A kutyafáját! Még várnom kell!

– Mit akar? – Anyuka homlokát ráncolva öntött a férje tányérjában lévő sertésstarja szeletre egy bőséges adag barnamártást. A férfi főtt krumplit szedett mellé.

– A csehországi helyzetet akarja megvitatni.

Bondarenko apuka régi cimborája volt Galíciából.

– Úgy hallottam, hogy a csehek nagyon el vannak foglalva a németekkel a Szudéta-vidéken – mondta Bondarenko, amikor leült a konyhaasztalhoz. Zömök ember volt, nagy kezekkel, amik egész nap a pörölyt forgatták kovácsműhelyében. Jó párt alkottak apukával.

– Az a hír járja, hogy megtámadtak több cseh rendőrőrsöt, miután Hitler hétfőn Nürnbergben azt a tüzes beszédet tartotta, és követelte a szudétanémetek felszabadítását a cseh elnyomás alól.

– Igen, hallottam. A kormány azokban a régiókban hadiállapotot hirdetett ki. – Apuka összeráncolta homlokát, és megtöltött két kis stampedlit vodkával. Fejével intett Bondarenkónak, és egyszerre hajtották le az italt.

– Úgy vélem, ha a csehek ennyire el vannak foglalva a németekkel, talán engedékenyebbek lesznek most Kárpátalján... ez egy lehetőség számunkra.

– Miben töröd a fejed?

– Csendes tüntetésekre szólítunk fel az autonómia érdekében. Békés rendezvényeket is szerveznek a városban, egy bált a fiataloknak, tesztelik a hangulatot.

– Én az autonómia mellett vagyok, de nem szeretem, ha a moszkoviták túl hangosan kiabálják, hogy az oroszok mellé kellene állnunk. Nem gondolhatják komolyan, hogy átvesszük a bolsevik rendszerüket, micsoda ostobaság! – Apa felemelte a kezét, majd annyira közel hajolt Bondarenkóhoz, hogy mutatóujjával majdnem kibökte a szemét. – Autonómiára van szükségünk! És lehet, hogy igazad van, mivel a kormány bajban van, ez lehet a megfelelő pillanat a cselekvésre.

Anna segített anyukának mosogatni, de erre felfigyelt. Imádkozott, hogy kevesebb zaj legyen, miközben anya a sütőedényt sűrölte. Szerencsére, a két barát egyre jobban felemelte a hangját, ahogy izgatottan vitatták az eseményeket, és azt, hogy milyen esélyeik vannak a sikerre.

– Velünk tartasz a vasárnapi tüntetésen? – Bondarenko apa felé tolta a poharát. – Na, még egyet!

Apa még egy felest öntött mindkettőjüknek, majd megrázta a fejét.

– Nem hiszem. Nagyon sok vevőm van, szlovákok, magyarok, sőt néhány cseh is. Nem tenne jót, ha egy ukrán ügyért való tüntetésen látnának. Anyagilag támogatni fogom, de ne kérd tőlem, hogy személyesen is részt vegyek.

– Hmm, azt hittem, több bátorság van benned, Dimitri, de ahogy akarod.

Apa kikísérte Bondarenkót, majd visszatérve ledőlt kedvenc hintaszékébe. Anna érkezettnek látta a pillanatot. Beharapta az ajkát, lerázta a vizet a kezéről, és megragadott egy konyharuhát, hogy remegése rejtve maradjon. Saját rekedt hangja megijesztette.

– A Ruszin Testvériség... – köszörülte meg a torkát, – szombaton táncestet szervez, olyan bál félét. Marikával szeretnék menni. Elmehetek? – Nagyot nyelt.

Anyuka kinyitotta a száját, hogy reagáljon, de apa gyorsabb volt.

– A Ruszin Testvériség? – meglepettnek tűnt és összehúzta a szemét. – Bondarenko említett valamit egy bálról. – Rövid csend támadt. Anyuka nem akarta félbeszakítani a férjét. – Ha szombaton zárásig segítesz a boltban, elmehetsz.

Mind anyuka, mind Anna meglepetten felhúzták szemöldöküket és egymásra néztek. Anna nem hitt a szerencséjében.

– Természetesen segíték, mint mindig. A táncmulatság csak hétkor kezdődik.

– Végül is, jó ötlet közel állni a ruszin mozgalomhoz, hadd lás-sák, hogy velük vagyunk. A ruszinok valójában ukránok, akik túl sokáig éltek magyar uralom alatt. Jómagam nem tudok egyértel-műen kiállni az ukrán ügyért, soknemzetiségű ügyfélkörünk mi-att, de szeretném, ha a lányom megtenné. – Ravasz mosoly ült az ajkára. – Talán még egy ukrán fiút is találsz magadnak.

Anna öccse kuncogni kezdett. A lány dühös pillantást vetett rá, így abbahagyta. *Na persze. Ezért egyezett bele. Gondolhattam volna, hogy azt akarja, hogy minél előbb férjhez menjek. Még van két évem a középiskolából, számomra az az első. De egy kis szórakozást megenged-hetek magamnak, nem? És apa ukrán ügyéért, bármi legyen is az, én az-tán nem fogok tüntetni – csak táncolni akarok.*

Anna anyukához sündörgött, miután apa visszavonult a szü-lők hálószobájába.

– Gondolja, anyuka, hogy fel tudná egy kicsit díszíteni a va-sárnapi nyári ruhámat, hogy úgy nézzen ki, mintha új lenne? – Anyuka nem válaszolt azonnal, csak tovább folytatta egy szoknya javítását a varrógépén. A konyha esténként varróműhelyül is szol-gált. Eltelt egy hosszú perc, és Anna szíve a torkában volt.

– Új ruhát varrok neked – fordult mosolyogva a lányhoz –, van egy finom, világoskék szatén anyagom, ami jól mutatna sárga szegéllyel a nyak és a karok körül.

– Ó, nem, ez tényleg felesleges! A régi nyári ruha megfelelő, csak egy kis díszítés kell, hogy másnak tűnjön annál, mint amit legutóbb viseltem.

– Ne aggódj, esténként van egy kis időm, és azt akarom, hogy mesésen nézzél ki. Meglátod, ezek a színek mindenkinek a figyelmét felkeltik.

Annának tetszett az ötlet, hogy új ruhája legyen, és szaténruhában igazán elegánsan nézne ki. Biztos volt benne, hogy manapság kevés lány engedhet meg magának egy vadonatúj báli öltözetet. Este az ágyában elmosolyodott, mikor elképzelte, ahogy a hűs, lágyan omló szaténecsoda lebegve repül körülötte, harangként ölelve karcsú lábait, miközben a bécsi keringőre táncol egy jóképű fiúval...

Csak a színekkel nem tudott megbarátkozni.

3. fejezet

S zombaton megnövekedett a forgalom az üzletben. Anna délbén, iskola után csatlakozott nevelőapjához, és mindketten keményen dolgoztak, hogy gyorsan kiszolgálják a hétvégi vásárlások miatt összegyűlt vevők hosszú sorát. Apát ez mindig feldobta, kitűnő hangulatban volt, és kedélyesen viccelődött a jólistmert törzsvendégekkel. Anna alig tudta kivárni, hogy lássa és felpróbálja új ruháját, amin anyuka éjszakába nyúlóan, sőt, még korán reggel is dolgozott.

Amikor Anna az utolsó vásárló mögött délután négykor bezárta az ajtót, apuka egy tízkoronást nyújtott felé.

– Legyen nálad pénz a bálon – nyomta a lány kezébe a bankjegyet.

Anna elgondolkodott ezen, vajon most miért ilyen nagylelkű vele nevelőapja? *Azt akarja, hogy lássák, jól állunk anyagilag és ezzel*

őt képviseljem, netán ezáltal egy megfelelő fiúra vadászjak? Nem érdekel. Legalább kifizette a belépőt, és még limonádéra is maradt valamennyi, nem kell a kevéske zsebpénzemet költeni.

– Köszönöm, apuka! – szolt, kényszerítve magát udvariaságra, majd széleseben a konyhába szaladt, ahol anyuka még mindig varrt.

– Tessék, próbáld fel! – kiáltott anyuka, mikor megpillantotta Annát. – De vigyázz, néhány öltést még meg kell erősíteni.

A ruha álomszép volt. Anna még soha életében nem látott ilyen gyönyörűt. A türkizkék színű, divatos szabású koktélsruhán közletről látni lehetett a nyomottmintás szatén varázslatos virágait. A mély dekoltázzsal, ráncolt vállakkal és buggyos ujjakkal rendkívül elegáns lett a felsőrész, az pedig, hogy a redők sárga cérnával voltak letűzve, különlegességet kölcsönzött a ruhakölteménynek. A mell alatt is be volt húzva az anyag, ami karcsúsította a derék-vonalat. A szoknya háromnegyed hosszú volt – egyszerűen tökéletes.

– Mama, ez káprázatos! Hogy csinálta a szoknyát ilyen látványosan libbenőre? Nagyszerű lesz benne táncolni! – lelkesedett Anna, miközben óvatosan magára öltötte a ruhát, és megpördült benne.

– Hétrészes pörgőszoknya–mintának is hívják. Hét darabból kell elkészíteni, mindegyik szélesebb lefelé, mint felfelé, így egy ideális harangot hoz létre.

Anyuka mosolyogva nézett Annára, majd összehúzott szemöldökkel még egy kicsit igazított a vállszegélyen. – Vedd fel hozzá ezt az övet, és van egy kis színházi táskám is a számodra. Fiatal lányként hordtam...

Az öv és a táska is sárga volt, ugyanolyan árnyalatú, mint a tűzőcérna. Az öv szövetből készült, ám a táska finom bőrből volt, még ha egy kicsit kopott is.

– Egyszerűen csodálatos! – lepődött meg Anna a kiegészítő-kön, majd hirtelen aggasztó gondolata támadt.

– Nem gondolod, hogy a színkombináció túl nyilvánvaló?

– Ancika, egy ruszin bálba mész – hívta fel figyelmét anyuka.

– De anyuka, engem nem érdekel az ukrán mozgalom. Magyaroknak érzem magam, és ezek a színek azt mutatják, hogy ezt elfelejtettem.

– Az vagy, aki vagy. Nem a ruhád színe határozza meg az érzéseidet. A legbensőbb érzések külső megjelenítése bátornak tűnhet, de a legtöbb esetben egyszerűen ostobaság. Ennyit megtehetsz apukáért, nem halsz bele!

Anna erre olyan savanyú képet vágott, mintha ecetes uborkába harapott volna.

– Én... utálok hazudni.

– Nem hazudsz, csak lépést tartasz a korrallal. Lehet, hogy nem szereted, ha Hanzel úr átver a hússal, de vissza fogsz menni hozzá, mert neki van a legjobb áruja. Okosnak kell lenned. Amennyiben szeretnél táncolni, úgy hoznod kell érte egy kis áldozatot.

Anna feje zsongott miközben lefejtette magáról a ruhát. Az anyag lágy puhasága hűsítette testét és ellenállhatatlanul vonzónak érezte magát benne. Mikor volt utoljára új ruhája?

Mire visszaadta az estélyit, már döntött: nem hagyhatja ki ezt a lehetőséget. A vágy, hogy kiszabaduljon otthonról és egy kellemes estét töltsön el korabeli fiúkkal, akikkel önfelédten táncolhat, elmosta a zavaró érzéseket, amik azt sugallták, hogy megcsalja hovatartozását. A boldog est reménye elnyomta ellenérzéseit, mint tavaszi árvíz, mely elborítja a virágzó legelőket.

Még egy jó óra volt a bál kezdetéig, elég egy gyors fürdéshez, és anyuka közben befejezhette a varrást. Aztán csak felveszi a ruhát és már indulhat is.

Fél hét sem volt még, mikor összefutott Marikával a belvárosi hídon.

– Csodálatosan nézel ki! – lelkesedett Marika már távolról. Anna észrevette, hogy néhány járókelő megfordult, hogy megsejtléje.

– Csenedesebben. Te is elragadóan nézel ki, Marika! – ismerte el Anna halkabban, és megdicsérte barátnője virágos barackszínű, buggyos vállú pamutruháját. – Biztos vagyok benne, hogy nem lesz nehéz táncpartnereket találnunk – tréfálkozott Anna, majd belekarolt Marikába, és elindultak az Uránia mozi felé.

A filmszínház az iskolájukon túl volt, feljebb a dombon. Könnyű báli cipőikben óvatosan kellett lépkedniük a macskaköves utcákon.

A meleg szombat este sok járókelőt vonzott ki az utcára, egy kis városnéző sétára, miközben a fényűző Purma kávéház, illetve a járda felét elfoglaló terasz is zsúfolásig megtelt, ahol a vendégek finom cukrászsütemények mellett élvezhették a kellemes szeptemberi koraestet. Finom kávé és édes vanília illat követte a lányokat, ahogy haladtak felfelé a pihenő embercsoportok mellett. A Tátra szállodával szemben felmentek a lépcsőn a Druget téri állami reál gimnáziumhoz, ami egy most elkészült, új tetővel büszkélkedett. Az iskola és a fürdő között, az utca végén lévő téren megpillantották a Prosvita Egyesület Népházának új modernista épületét. A második emeletet az Uránia mozi, a harmadikat pedig egy nagy díszterem foglalta el.

A téren összegyűlt fiatalok épp akkor indultak be az épületbe, így a két lány gyorsan csatlakozott hozzájuk. Üdvözölték néhány osztálytársukat. Nehéz volt figyelmen kívül hagyni pár fiú hangos megjegyzését, akik nem tudták levenni tekintetüket a lányok karcús alakjáról, amit a rafinált szabású ruhák még jobban kiemeltek. Lépcsősor vezetett az épület impozáns szárnyas ajtajához, amin belépve egy tágas, aranyozott stukkóval díszített teremben találták magukat. Baloldalon egy nagy ajtó vezetett a lépcsőházba. A

pénztáráblaknál tízperces sorban állás után megvásárolták belépőiket, majd miután a jegyszedő akkurátusan ellenőrizte azokat, felmentek a lépcsőn.

Egy jóvágású fiatalember üdvözölte őket ruszin nyelven, a lépcső tetején. Anna szemébe nézett, és elbűvölően mosolygott rá.

– Az alkalomhoz illően öltözött, kisasszony. Volodimir Pajljcsuk vagyok. Üdvözöljük a Testvériség bálján.

A lányok kuncogtak, bemutatkoztak, és megkerülték Volodimirt, aki nehezen akarta elengedni őket.

– Remélem, később még találkozunk a táncparketten! – kiáltott utánuk, majd megfordult, hogy üdvözölje a soron következő vendégeket.

Ahogy a lányok tovább mentek, megcsodálták a falfestményeket, megérintették a márványoszlopokat, melyek gazdag érezetéből kialakult geometriai formái szinte modern megjelenést kölcsönöztek a belső térnek. A harmadik emeleti díszterem grandiózus volt: a falakat végig tükrök szegélyezték, amik előtt háromméterenként párnázott, elegáns padok voltak elhelyezve. Néhány padkán már ültek is fiatalok, akik felszabadultan társalogtak, nevetgéltek. A terem bal oldalán levő színpadot egy népi együttes foglalta el. A zenészek halkán próbáltak, hangolták hangszereiket, de a hangzavar miatt nem lehetett felismerni egy dallamot sem.

A két lány a büfébe ment limonádéért, ám ahogy visszaértek a terembe, megpillantották Volodimirt, aki épp a színpadon szónokolt. Anna csodálta a férfi könnyed szereplését a sok ember előtt, bár túlságosan patetikusnak és izgatottnak tartotta. Ruszin nyelven szólt, de nagyukrán kifejezéseket is kölcsönzött, ha nem találta meg a helyi dialektusban a magasröptű szófordulatokat.

– Történelmünk egyedülálló szakaszához érkeztünk, egy régóta várt pillanathoz, amikor közel állunk nemzethez méltó önrendelkezési jogunk eléréséhez. Évszázadokon át szenvedtünk jo-

gok nélkül az idegen uralom alatt. A kormányok autonómiát ígértek nekünk, de soha nem váltották be ígéreteiket. Itt az ideje, hogy szót emeljünk szabadságunkért és jogainkért, amelyeket a kormányoknak már régen meg kellett volna adniuk számunkra. Szervezetünk, a Ruszin Testvériség üdvözli az új nemzedéket, amely ezt a győztes harcot fogja vezetni!

A folk zenekar ekkor rázendített a Kárpátaljai Rusz hivatalos himnuszára. A dallam, az azt megelőző csehszlovák himnusz nélkül, szállt a fejük felett. „Kárpátaljai ruszinok, ébredjete mély álmotokból, a nép hangja hív...” A fiatalok a bálteremben mind énekelni kezdtek, és folytatták, amikor a második nemzeti dal is felhangzott. „Ruszin voltam, vagyok és leszek, ruszinnak születtem.” Amikor az ének véget ért, néma csend borult a teremre, több percbe is beletelt, mire a közönség soraiból páran beszélgetni kezdtek és ez az apró moraj végül feloldotta a feszült légkört. Aztán a zenészek egy vidám népdalba fogtak, ami végképp véget vetett a magasztos hangulatnak.

Volodimir Annához lépett és táncra kérte. A fiú figyelme hízelgett a lánynak. Marika is csak néhány másodpercig volt egyedül. A bálterem hamarosan megtelt párokkal, akik körbe-körbe lépkedtek a polkák és mazurkák ritmusára.

– Több ruszin táncot akartam beiktatni, de azt tanácsolták, hogy ez túl sok lenne ennek a közönségnek – harsogta Volodimir Anna fülébe, miközben csoszogva próbált nem ütközni más párokkal.

– Tudom, hogy ezek a mostani táncok sokkal népszerűbbek. Végül is a polka a mi kultúránkba is bekerült. – Vigyorgott, és le nem vette tekintetét Annáról, miközben forgott és szökdécselt.

– Sokat kell dolgoznunk, hogy a ruszin zenét arra a szintre emeljük, ami a társasági rendezvényeken elfogadható. És végül, de nem utolsósorban, nem karolhattam volna át, ha egy körtáncot, a khorovodot vagy a karicskát táncoljuk, nem igaz?

Kacsintott, és még gyorsabban kezdett forogni. Anna udvariasan elmosolyodott, de nem szólalt meg. Csodálta Volodimirt, és élvezte a táncot vele, de kényelmetlen érzése volt, hogy túlságosan is elkötelezi magát a férfi által képviselt ügy mellett. A ruhájának a színe már bőven elég volt.

Volodimirnek néhány tánc után távoznia kellett, hogy eleget tegyen kötelességeinek, mint az est főszervezője. A lány végre elszökhetett, hogy leüljön egy padra. Szabadon, egymagában is élvezte a báli forgatagot, de az egyedülléte nem tartott sokáig.

– Nem tudtam, hogy ekkora rajongója vagy a ruszin mozgalomnak – hallott meg balról egy ismerős hangot, és egy fiatal férfi ült le mellé. – Hogy vagy, Ancika?

Anna szemei majd' kiestek, amikor a fiúra nézett.

– Mit keresel itt, Michal? Ez aztán a meglepetés! – Egy röpke arccsókkal üdvözölte unokatestvérét.

– Ez azon ritka alkalmak egyike a városban, amikor egy fiatal férfi gyönyörű fiatal nőekkel ismerkedhet meg. A világért sem hagytam volna ki – nézte Michal a táncoló párokat huncut mosollyal. – Kivel vagy itt? Csak nem Volodimirrel?

– Na és? Ellene vagy? – védekezett Anna és tekintetével a szervezőt kereste.

– Túlságosan nacionalista. Hallottad a beszédét? Minden fiált be akar vonni a mozgalmába, még fegyvert is adna nekik, hogy szembeszálljanak a csehekkal, a magyarokkal, vagy bárkivel, aki a függetlenségük útjában áll.

– Túlzol. Szerintem egy nagyszerű fiú. Egyébként Marikával vagyok itt az iskolából, és csak most ismerkedtünk meg Volodimirrel. Én is azért vagyok itt, hogy kedves, fiatal férfiakkal találkozam és ez a bál jó alkalom volt arra, hogy a szüleim elengedjenek.

– Csak légy óvatos – figyelmeztette Michal komolyan. – Tudom, hogy mostohaapád szeretne férjhez adni, mihelyst egy

megfelelő parti lenne a láthatáron, különösen, ha az ukrán vagy legalább ruszin származású.

– Nem ő az egyetlen. – Anna Michal szemébe nézett. – Éveket adnék az életemből, hogy elszabaduljak otthonról.

– Ancika, ezt nem gondolhatod komolyan! – Michal megfogta a kezét. – Ragyogó jövő áll előtted! Mit nem adnának más lányok azért a lehetőségért, hogy egy megbecsült, tanítói szakmát tanuljanak! Egy hölgynek manapság nincs sok választása. Amikor megkapod a diplomádat, megnyílik előtted a világ, és végre a saját lábodon állhatsz.

– Tudom, Michal, és nem vagyok hálátlan. Szívesen lennék tanító. Csak...

Anna elhallgatott. Hogy tudná elmagyarázni keserves helyzetét otthon?

– Néha olyan elviselhetetlen, hogy azt kívánom, bárcsak megszökhetnék valakivel, akit szeretek.

– Tudod, Ancika – mondta Michal, mélyen a lány szemébe nézve –, a házasság nem egyenlő felek szerződése, bármit is olvastál vagy hallottál. A modern Csehszlovákiában élünk, de egyúttal Kárpátalján is – itt a férj az úr. Ezért fontos, hogy befejezd az iskolát, és ne a házasságon keresztül keress menekülést otthonról. A függetlenség megszerzésének egyetlen módja számodra a jó szakma.

– Szabad, kisasszony? – hajolt meg Anna előtt karját nyújtva egy fiatalember. Épp keringő szőrt, Anna ezt nem hagyhatta ki, már a ragyogó ruhája miatt sem. Az ifjú ismerősnek tűnt, de nem tudta hová tenni. Magas volt, pár évvel idősebb nála, és fekete, hivatalos, kissé régimódi öltönyt viselt. Klasszikus, ovális arca vonzó lett volna, ha nem fedik nagy vöröses foltok. Anna biccentett neki, és bocsánatkérő pillantást vetett Michalra, aki némi sajnálkozással intett, hogy menjen csak nyugodtan. Mosolyogva nézte a kecses mozdulatokkal távozó lányt.

– Egri András vagyok. Nyáron találkoztunk a városi uszodában, de nem mutattak be bennünket egymásnak – kezdte a fiú a beszélgetést és kérdőn nézett Anna barnászöld szemébe.

– Oniszkó Anna – értette meg a lány a néma kérdést. A fiatal ember olyan vigyázva vezette, mintha egy finom porcelánfigura lenne, ettől Anna úgy érezte, mintha repülne. Élvezte, ahogy a ruhája harangot formálva repül körülötte, miközben a bécsi keringő dallamára forogtak – pont úgy, ahogy azt elképzelte. Derüsen nézett a párjára, aki mosollyal válaszolt. Anna kényszerítette magát, hogy ne nézzen a himlőhelyekre, de azok mágnesként vonzották. *A Szépség és a Szörnyeteg* – jutott eszébe a lánynak. *Lehet, hogy Andrásnak is van valami súlyos titka? Meg tudnám szeretni az ilyen sebhegyeket? És meg tudnám csókolni őket? Vajon ilyesmin töprenghetett Belle is?*

Keveset beszéltek. András elmondta neki magyarul – és a lány meglepődött, amikor ezen a helyen hallotta az anyanyelvét –, hogy utolsó éves a tanítóképzőben, és a családja Beregszászról származik. Tetszett neki, hogy a várost magyar néven nevezte. Behunyta a szemét, és hagyta, hogy a tánc felemelje a tömeg fölé, hogy a kitűnő muzsika dallamára szárnyaljon. Lábujjai elhagyták a táncparkettet, és szabadnak érezte magát, András erős karjai biztonságosan és gyengéden tartották. Polka követte a keringőt, és a fiú ezt is ugyanolyan könnyedén táncolta. De ahogy a lány kinyitotta a szemét, hogy saját lépéseire figyeljen, a varázslat megtört.

– Folytassuk a táncot, Anna? – mondta Volodimir, hirtelen felbukkanva, és meg sem várta, hogy András elengedje a lányt. Elrántotta tőle, és elszökdelt vele a polka ritmusára. Anna annyira meglepődött, hogy egy szót sem tudott kinyögni. Csak egy bocsánatkérő mosolyt küldött András felé.

– Egy ilyen gyönyörű lánynak jobb táncpartnereket kell választania – mondta vigyorogva Volodimir. – Szébb fiút érdemel, mint ez a magyar.

– Önmagára gondol? – nézett rá szúrósan Anna.

– Miért ne? – Volodimir durva nevetésére néhány szomszéd pár feléjük fordult. – Miért ne? – ismételte, és még hevesebben ragadta meg a lányt. Lépései gyorsabbak, merészebbek és hosszabbak lettek – nagyobb szabad kört követelt a térben. Anna érezte, hogy a gyomra a torkába ugrik. Az András karjaiban érzett biztonság és gyengédség, forgósél elleni küzdelemmé változott. Volodimir mosolya fondorlatosnak tűnt és Anna arra vágyott, hogy vége legyen a táncnak. Kiszáradt a torka szökdécselő polkájuk sebességétől és saját vegyes érzelmeitől, ezért mikor Volodimir meghívta Annát egy italra, ő elfogadta. A férfi viselkedése megzavarta Annát. Nem tudta összeegyeztetni Volodimir mostani magatartását azzal a lefegyverző mosollyal, amellyel a lépcsőnél fogadta őket, és kedves modorával az első táncuk alatt. A büféasztalnál álltak, miközben Volodimir szót váltott a többi szervezővel. A program szerint most szünet következett a táncban, beszédeknek adva át helyét a nagyszínpadon. Egy férfi lépett az emelvényre, és csendet kért.

– Ez kicsoda? – kérdezte Anna, miután visszatértek a bálterembe a frissítővel, Anna limonádéval, Volodimir egy pohár borral.

– Vaszil Ivanovcsik, az Ukrán Nemzetvédelem vezetője, ez egy új szervezet. Ők lesznek a jövőbeli hadseregünk – mondta Volodimir büszkén a színpadon álló középkorú férfira mutatva poharával. A férfi lelkesen beszélt az önvédelemről, a szervezet lefegyverzésének szükségességéről.

Mi történik itt? Anna megdermedt, ahogy Ivanovcsikot hallgatta.

– Biztosítanunk kell, hogy szükség esetén fegyverrel a kézben legyünk képesek megvédeni ügyünket. Nem hagyjuk, hogy csehek, szlovákok és magyarok uralkodjanak hazánkban. Ha békésen nem adnak hatalmat nekünk, akkor erőszakkal vesszük el!

Anna érezte, hogy a beszéd végére felforrósodik az arca. Nehéz volt lélegezni. *Egyáltalán miért vagyok itt?*

Kiáltások hallatszottak a tömegből, és Anna meglepetésére nem tiltakozó, hanem egyetértő hangok. Egyre több fiatal férfi kiabált olyan frázisokat, mint „Szabadságot Kárpát–Ukrajnának!”, „Veled vagyunk, Vaszil!” és „Fegyverbe!”. Anna aggodalma félelemmé, majd rettegéssé változott. Ebben a pillanatban éles füttyöt hallott, a lépcsőháznál lárma támadt, majd nehéz csizmák dobogása hangzott.

A báltermet pillanatok alatt csendőrök lepték el. Fiatal férfiak álltak az útjukba, és megpróbálták visszazorítani őket, mivel többen voltak, mint a csendőrök, akik puskatussal hadakoztak. Anna tehetetlenül nézte a verekedést, és a falhoz hátrált. Mintha egy ismerős arc villant volna fel a csendőrök között, de csak egy pillanatra, aztán eltűnt a tömeg kaotikus mozgásában. Kétségbe esett. *Ez nem lehet Laci! Vagy mégis ő az?* Hirtelen egy erős kéz ragadta meg a karját, és nagy erővel kirángatta a tereméből. Anna több emberrel is összeütközött a lépcső túloldalán, majd meglátta Marikát a büféasztalnál. Megmarkolta a karját. Csak ekkor vette észre, hogy az övét pedig András fogja és húzza magával.

– Marika velünk jön! – kiáltotta Anna.

András bólintott, de nem várt. Pillanatok alatt lerohantak a lépcsőn, ki az utcára. A csendőrség senkit sem hagyott a ház előtt űrnek, így észrevétlenül bekanyarodhattak balra, a dombról lefelé vezető első utcába. Anna hallotta a csendőrautók csikorgó abroncsait a sarkon, de nem fordult meg. A trió addig futott, míg el nem értek a Roskovics rakpartig. A híd felé fordulva aztán lelassultak, hogy levegőhöz jussanak. Szótlanul mentek egészen a híd túlsó végéig. Anna balra akart fordulni, hogy a Palacky rakparton menjen tovább, de András megfogta a kezét.

– Nem engedhetem, hogy egyedül menjen haza. Marika, hol lakik?

– A Munkácsy utcában, csak egyenesen, majd balra. – mutatott Marika az előttük álló útra.

– Elkísérjük, aztán hazakísérem Annát.

– Szerintem erre nincs szükség – próbált ellenkezni Anna, mivel nem akarta kihasználni a fiú kedvességét.

– De igen. Sötétedik, és a helyzet a városban nem biztonságos.

– András rendíthetetlen volt.

Egyenesen haladtak tovább, és elérték a Masaryk teret, ahol rengeteg ember állt, és a bálteremben hallott jelszavakat kiabálták. András közelebb húzta őket a tér bal oldalához, és nem sokkal később befordultak a Munkácsy utcába. Sikerült eltűnniük anélkül, hogy feltűnést keltettek volna. Marika a hosszú Munkácsy utca közepén vált el tőlük. Még öt perc séta volt az utca végéhez, ahol a Kárpátia Hotel állt a főpályaudvarral szemben. Csendőrök őrködtek a téren.

Megállítottak mindenkit, aki a pályaudvarhoz közeledett és igazoltatták őket. Anna a bolotinai vasúti átjáró felé kalauzolta Andrást, és az Antalov teherállomás felé mentek tovább, amelyre keskeny nyomtávú sínek szállították a fát Antalócról. Amikor a keskeny sínek jobbra fordultak, egyenesen folytatták útjukat, és eljutottak Anna városrészének első házaihoz. Inkább külváros volt, amelyet azért alakítottak ki, hogy megfizethető házakat építhessenek a kézművesek és kisboltok tulajdonosai. Itt minden csendes volt, mintha egy alvó faluba érkeztek volna. Már majdnem besötétedett.

– Most már igazán hazamehet. Köszönöm! – szólt halkán Anna.

– Láthatom hamarosan? – András próbálta megfogni a lány kezét, de ő visszahúzta.

– Megkérdezem a szüleimet.

– Melyik a háza?

Anna a sarokházra mutatott, és megfordult, hogy bemenjen.

– Eszembe vésem – mondta András a hátának. – Vigyázzon magára.

Anna lelassított, habozott, majd félúton megfordult, és a szemébe nézett. – Köszönöm, András. Mindent köszönök.

A fiú bólintott, felsóhajtott, és eltűnt az utca sötétjében. Csak a kutyák ugatása jelezte útját.

Anna másnap reggel egy gyönyörű hortenziával teli fűzfakosarat talált a kapujuk előtt. Gyorsan elrejtette a fészerben, nehogy anyuka megtalálja. *A múltkor is eldobta azt a rózsacsokrot!* Megnedvesített egy rongyot, és a száraz alsó része köré kötözte. Délután vár majd rá a csokor. Nem válaszolt arra a levélre, amit András a kosárba helyezett, kérve őt egy találkára a következő vasárnap. András nagyszerű fiúnak tűnt, de Belle szerepére Anna nem érezte magát alkalmasnak, ezért vasárnap inkább a katedrálisba ment misére.

Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved...és bocsásd meg a mi vétkeinket... Bocsásd meg, Atyám, hogy elfelejtettem, hova tartozom. Nem helyesen cselekedtem, de Te kiigazítottad az utamat azzal, hogy csendőroket küldtél a bálra. Adj élő hitet és Tőled kapott erőt elveim megtartásához, hogy ne kövessem a kísértéseket. Adj kitartást, hogy elviseljem a keresztemet, és sikeres legyek a tanulmányaimban. Segítség, hogy elérjem azt, amit akarok – a saját függetlenségemet. Ámen.

4. fejezet

Hétfőn az iskolában a diákok természetrajzból írtak dolgozatot, és Anna ebben jeleskedett. A téma nem volt épp kedvence, de hétvégén sokat tanult, hosszan fürkészte könyveit, és ennek meglett az eredménye, Pliskova kisasszony meg is dicsérte. Anna kitűnő hangulatban volt, úgy érezte, a világ csodaszép, és semmi sem ronthatja el.

A szerda este azonban hosszúra nyúlt. Apuka egész éjszaka a rádió előtt ült, és anyukával a híreket hallgatták: „A kormány elfogadta Franciaország és Nagy-Britannia követelményeit... Csehszlovákia lesz a felelős, ha háború lesz a Szudéta-vidék német követelésének elutasítása miatt... A kormány döntése elleni tüntetések...”

Anna nem értette, miről van szó, de nem mertte megzavarni szüleit magyarázatért. Nem akarta megkockáztatni, hogy apuka

esetleg dührohamot kapjon, annál is inkább, mivel épp heves vitát folytatott anyukával a vállalkozásukra gyakorolt lehetséges következményekről. A hallottakból végül azt szűrte le, hogy országának előnytelen feltételeket kellett elfogadnia, tehát valami bizonyult politikai dologról van szó.

Csütörtök csendesesen indult, de Anna a reggeli csúcsforgalomban észrevette az aggódo arcokat. Úgy tűnt, mindenki siet valahová, az emberek idegesek és zavartak voltak.

Délután, az iskolából hazafelé jövet hallotta meg a hírt, még mielőtt olvasta volna.

– Megbukott a Hodza-kormány! – kiáltotta a rikkancs. – Syrový tábornok az új miniszterelnök. Az utca tele volt újságot olvasó emberekkel, akik a prágai, illetve más nagyvárosok általános sztrájkjait vitatták egymás között. Anna még sohasem hallott kormányváltásról. Nem érdekelte a politikai intézmények stabilitása: csak városa biztonsága és jóléte, ami a rendszer erejét tükrözte számára. Hazájának jövője azonban mára már mindent átható kérdéssé vált. Borzongás futott végig a gerincén. Mi lesz az iskolával? Ez az egyetlen módja annak, hogy megszökjék apukától. Mi van, ha nem tudom befejezni? Nem, az iskolának akkor is folytatódnia kell, ha háború van; szükség lesz tanárookra.

Arra vágyott, hogy valaki biztosítsa arról, hogy aggodalmait alaptalanok, és minden rendben lesz. Marika mindig is optimista volt. Apja a városvezetésben dolgozott, és sok információval rendelkezett. Talán többet tud arról, mit tartogat számunkra a jövő.

Marika a nagyszünetben szorosán átölelte Annát, mikor az iskola udvarán ültek a padon.

– Ne izgulj, kis bolond! Tanárookra mindig szükség lesz.

– Az a baj, hogy nincs más módom arra, hogy elkerüljem az otthoni rabszolgaságot – sóhajtott Anna, és hálásan Marika vállára hajtotta a fejét.

– Tudom. De a görögkatolikus egyház erős, és az ukrán mozgalommal együtt büszkék arra, hogy fenntartják iskolájukat. Legálábbis Papa mindig ezt mondja. Hallottad Szavcsenkót – talán az autonómia a megoldás.

– Utálom a politikát! Ez csak egy púp mindenki számára.

– Igazad van. Hogy szétverték a csendőrök azt a szép bált múlt szombaton! Egészen jól éreztem magam, amíg meg nem ragadt a karomat. Azt hittem, Volodimir tetszik neked, de végül András mentett meg bennünket...

– András kedves fiú, de nem az én típusom. Volodimir pedig nagyon jóképű, de erőszakos...

Marika kuncogott.

– Nem vagy egy kicsit válogatós, kisasszony? Na, harapj egyet – kínálta almáját barátnőjének.

Az érett piros gyümölcsnek keserű íze volt, Anna alig tudta lenyelni.

– Nem vagyok szerencsés a fiúkkal. Inkább a tanulmányaimra kellene koncentrálnom.

– Sületlenség! – Marika elbiggyesztette a száját, majd magával húzta Annát, ahogy meghallotta a csengőt.

– Mindig résen kell lenned. Soha nem tudhatod, mikor bukkan fel leendő férjed. És ugyanakkor magolhatsz is, te stréber! Végy példát rólam! – Nevetett, maga után húzva barátnőjét az épületbe, nehogy lekéssék a következő órát. Anna felsóhajtott, és mentőövként szorította Marika kezét.

Késő este apuka és anyuka a rádiót hallgatva beszélgettek, és ismételték a „mozgósítás” szót.

Anna most sem mert kérdéseket feltenni. Lacira gondolt és elszorult a torka. Ha mozgósítás van, egy csendőr nagyobb veszélyben van, mint a többiek. Miért érezte magát annyira közel ahhoz a férfihoz, akivel csak párszor találkozott? Vágyott arra, hogy lássa, érezze erős kezét a kezében, és hallgassa vidéki tájszólását. Még

többre is vágyott... Korán lefeküdt, de nehezen tudott elaludni, sokáig forgolódott, hánykolódott, míg végre elérte az álom, és a valóság egy időre édes feledésbe merült.

Másnap a bolt előtti sor elérte a harminc méterre levő következő sarkot. A vevők tolakodtak, lökdösődtek, nem ritkán káromkodva. A boltnak még szombathoz képest is óriási forgalma volt – a szokásosnak több mint háromszorosa. Az emberek gyufától az élelmiszerig mindent felvásároltak, és mire az eredeti nyitvatartásnál jóval később be tudták zárni a boltot, már nem volt se liszt, se hús, se konzerv. A haszon ellenére a családot kimerítette az üzletet lerohanó tömeg. Még a kis Jancsinak is segítenie kellett az apróbb árukat kicipelni a raktárból.

Anna azt tervezte, hogy másik barátnőjével, Bözskével moziba megy. A nyár legjobb Burian vígjátékát készültek megnézni, ami a „Ducháček majd megoldja” talányos címet kapta. Csak erre a hétre tudtak jegyet szerezni rá. Mire Anna a központba ért, hogy a megbeszélte időpontban találkozzon Bözskével, a városban minden a feje tetején állt. Katonai teherautók foglalták el a Masaryk tér nagy részét, és különböző üzletekből pakolták fel a kocsikra az árukészleteket. Katonák tömegei vonultak át a hídon a város északi részén található laktanyától a vasútállomás felé. A központban, a híd túloldalán embereket látott egy hirdetőoszlop körül, élénk beszélgetésben. Anna megpróbált közelebb kerülni az oszlopon lévő nagy plakáthoz, és az előtte álló két férfi közötti résen keresztül próbálta elolvasni a hirdetményt. „Németország lehetséges támadásától való félelem miatt a kormány általános mozgósítást rendelt el.” Az összes tartalékos katonának azonnal jelentkeznie kellett a regionális központokban.

– Én már öreg vagyok tartalékosnak, de a vejem már reggel elment jelentkezni – mondta egy idős férfi szlovákul szomszédjának.

– Azt hallottam, több mint egymillió katonánk lesz... velem együtt – sóhajtott a szomszédja keserű mosollyal. – Délután én is jelentkezem, de még el kell intéznem néhány dolgot a családom számára.

Búcsút intett, és eltűnt a híd felé. Anna egy könnyű kéz érintését érezte a vállán, Bözske volt.

– Szia, Ancika, gyere, elkésünk a filmszínházból! – sürgette türelmetlenül.

A városi mozi a háztömb másik oldalán volt, a domboldalon. Már a sarkon észrevették az épület előtti csődületet.

– Miért nem játszanak, a fenébe is? – kiáltotta egy durva női hang ruszinul, mire a lányok összenéztek. „Miért” kiáltások visszahangoztak a tömegben. A bejárat ajtóknál elhelyezett táblákat, amelyeken Burian, Csehszlovákia legjobb komédiása volt látható összetéveszthetetlen szikár alakjával, hosszú papírszalag keresztezte „Törölve” felirattal.

Egy ceruzabajszú, kétsoros csíkos mellényt és elegáns nadrágot viselő férfi lépett ki az ajtón. Magasra emelt kézzel intette csendre a sokaságot. Akár filmsztár is lehetett volna, de valószínűleg csak a mozi igazgatója volt. A tömeg elcsöndesedett.

– Kedves közönség! Sajnálattal kell értesítenem önöket, hogy a ma esti előadást töröltük. A mozgósítás miatt egész technikai személyzetünknek jelentkeznie kellett a hadseregnél. – Az emberek felhördülése miatt muszáj volt felemelnie a hangját. – Kénytelenek vagyunk bezárni filmszínházunkat, amíg vissza nem jönnek. Jegyeik érvényesek a színház megnyitása utáni következő előadásra, vagy visszaválthatják a pénztárnál a mai, illetve holnapi napon.

Időbe telt, míg a sokadalom felháborodása alábbhagyott, aztán az emberek elindultak az előcsarnokba a pénztárak felé. Amikor végre visszakapták a jegyük árát, Bözske fanyarul megjegyezte:

– Duchácsek ezt nem fogja megoldani. De nem hagyom, hogy elrontsák a délutánunkat, tudod mit? Menjünk el fagyizni!

Szerencsére a Korona Hotel fagylalt ablaka nyitva volt. Egy fiatal nő kezelte. Ezután mit volt mit tenni, a lányok hazafelé indultak a szombati tumultusban, ami egy zaklatott hangyabolyra emlékeztetett. Élvezettel nyalogatták krémes vaníliafagylaltjukat, mikor az folyni kezdett az ostya oldalán, de Anna nyugtalan volt. Megálltak a Masaryk téren, hogy utat adjanak egy csapat katonának, akik a híd felől jöve elkanyarodtak előttük. Anna ismerős arcot vett észre a katonákat követő csendőrök között. Az egyenruhások oszlopához rohant, és igyekezett lépést tartani velük. A fagylalt a járdára esett, de Anna nem törődött vele.

– Laci! Te vagy az! Hová mész? – Nagyon igyekezett, hogy ne hallatszódjon hangján az aggodalom, de nem volt biztos benne, hogy sikerült-e. A csinos profil meglepetten fordult felé, majd mikor felismerte Annát, egy sóvárgó mosolyt küldött felé, mely a lányt azokra az augusztusi táncestekre emlékeztette, amikor együtt voltak. De a mosoly egy pillanat alatt eltűnt, és csak az elszánt, komoly arc maradt.

– Ancika! Most nem tudok beszélni. Csehországba visznek, hogy megvédjük a határokat.

Dömény László megrántotta a fegyvere övét, amikor az elcsúszott, ahogy Anna felé fordult.

– Mikor jössz vissza?

– Hamar. Amint tudok, felkereslek, ígérem. – Miközben a lány a csapat mellett lépkedett, Laci néhány pillanatig mélyen Anna szemébe fúrta tekintetét, de úgy, hogy a lánynak egyből melege lett, elpirult és megállt. Aztán László előre fordulva, egyenesen tartva magát, szorosan fogva fegyverét – melyből talán erőt próbált meríteni – elmenetelt a pályaudvar felé. Anna már biztos volt benne, hogy László ott volt azok között a csendőrök között, akik megfegyvelmezték a báli közönséget. Bözske kézen fogta Annát és

elindult vele a városnegyedük irányába. Anna hálás volt, hogy barátjánője nem kezdett el kérdezgetni, hanem hagyta, hogy elmerüljön a gondolataiban.

A lány számára a hétvége teljes kábulatban telt. Gépiesen segített anyukának a házimunkában, de nem válaszolt a kérdéseire, és nem árulta el mi baja. Mindenhol csak Laci vonzó arcát látta. Akármennyire irracionálisnak tűnt, nem tudott szabadulni a gondolattól, hogy ha a nyáron kitartóbban keresi a fiú figyelmét, meg tudta volna akadályozni, hogy most elmenjen. Késő délután elbújt a sufniiban és addig sírt, amíg teljesen ki nem merült.

A következő hét nagyon fárasztó volt a boltban, ami kicsit elterelte Anna figyelmét bánatáról. Komoly rendeléseket kellett leadnia a nagykereskedőknek, de azok a felét sem igazolták vissza. Több árucikkből is kifogytak, és apukának további bevásárlókörutakat kellett megtennie a nap folyamán, anyukára hagyva a vevők kiszolgálását. Mostohaapja persze nem tudta megállni, hogy bele ne kössön Annába.

– Mivel a kisasszony képtelen beszerezni az alapvető dolgokat, kénytelen vagyok magam utánajárni, ha azt akarom, hogy meglegyenek! – közölte gúnyosan, ahogy lekapta kabátját az előszobai fogasról. – Talán tanulhatna valami hasznosat is, és nem csak azt, hogy ostobaságokat tanítson szegény gyerekeknek!

Az ajtó döngve csapódott be mögötte, és a kis függönytartó rézrúd leugrott a szögről. Anna kiszaladt az udvari vécére, hogy ismét kisírja magát.

Szeptember 28-án, Szent Vencel napján zárva voltak. Anna elment az ünnepi szentmisére a székesegyházba, hogy Lászlóért imádkozzon. Délután a rádióadások a Freikorpsokkal, sőt néhány SS-egységgel váltott lövöldözésről beszéltek, ahogy ezek a német

csapatok bizonyos határmenti vidékeken benyomultak az országba. Ez halálra rémítette. Ettől kezdve naponta több, egyes napokon több tíz áldozatot jelentettek. Anna remegve hallgatta a híreket, de megkönnyebbülésére nem hallotta László nevét.

– Mi történik, mama? – kérdezte csütörtök este, miközben anyukával mosogatott.

– Semmi miatt nem kell aggódnod, Ancika. A csehek harcolnak a németekkel, akik szemet vetettek az ország egy részére, de nekünk nagyon erős hadseregünk van. Szerencsére túl messze vagyunk ahhoz, hogy ez minket is érintsen – nyugtatta meg anyuka, és egy pillanatra megszorította Anna habbal teli, nedves kezét, aztán folytatta az edények törölgetését.

– Megöljük a németeket! – kiáltotta Jancsi a játszósarkából, miközben a szőnyegen ült, és két ólomkatonát ütött egymásnak, hagyva, hogy az egyik elessen. – Bumm!

– Háborúban vagyunk? – rémült meg Anna.

– Ez csak fegyverpróba. A politikusok már dolgoznak a diplomáciai megoldáson. Reméljük, találnak egyet – mondta apuka, és felnézett újságjából. De ahogy rágta a pipaszárát, azt igazolta, hogy idegesebb, mint mutatja.

A politikusok valóban találtak megoldást. Annáék péntek délután a boltban értesültek arról, hogy a miniszterelnök öt órakor beszélni fog a nemzethez. Gyorsan átvitték a rádiót az üzletbe, hogy a vásárlók is hallhassák, mi történik. Syrovy tábornok komoly hangon szólalt meg:

– Az összes megfontolt javaslat átfogó mérlegelése és vizsgálata után a csehszlovák kormány elfogadta a négy nagyhatalom müncheni határozatait. Tette ezt annak tudatában, hogy a nemzetet meg kell védeni, és más döntés nem lehetséges. A Csehszlovák Köztársaság kormánya bejelenti ezt az elfogadást, és egyúttal az egész világ előtt kinyilvánítja tiltakozását a részvétele nélkül hozott egyoldalú döntés ellen.

Ez meg mit jelent? Most minden rendben van? Anna alaposan szemügyre vette a nők komoly arcát, és észrevette az üzlet egyetlen férfi vásárlójának tüzes pillantását is. A bizonytalanság érzete merész lépésre készítette.

– Tehát nem lesz háború, apuka, igaz? – kérdezte Anna, mikor bezártak, nem sokkal a rádióbejelentés után, mivel a vásárlók hazarohantak, új vásárló pedig nem érkezett. Imádkozott a helyeslő válaszáért, de kezét köténye alá rejtette, hogy elrejtse remegését, amely mindig eluralkodott rajta, ha apukához kellett fordulnia. Apuka összeráncolta homlokát, de túlságosan elmerült gondolataiban ahhoz, hogy ezúttal morcos legyen.

– Nem, nem lesz háború, de Csehszlovákiát már így is legyőzték – sóhajtott fel. – Holnaptól megcsonkítják az országot, és biztos vagyok benne, hogy a lengyelek és a magyarok követni fogják a példát. Nem leszünk biztonságban.

– Miért mondod ezt? – kérdezte anyuka hirtelen, a vacsorához való terítés közben.

– Lengyelország a Tesin régiót, Magyarország pedig Dél-Szlovákiát és Kárpátalját akarja majd. A müncheni egyezmény, amelynek köszönhetően Csehszlovákia harc nélkül átadja a Szudéta-vidéket Hitlernek, felbátorítja őket.

– Az embereknek mindig kell enniük, szóval, mi történhet velünk? – Anyuka erősen hitte, hogy az élelmiszerbolt még egy háborút is túlél.

– Az ukrán nacionalisták ezt nem fogják harc nélkül engedni. Eddig autonómiát akartak, most függetlenséget. Beszélnem kell néhány emberrel, hogy lássuk, mi ennek az esélye.

A szombati lapok megerősítették apuka feltevéseit. Anna késő délután lapozta fel őket, miután apuka végzett velük. Kikerekedett szemmel olvasta, hogy a négy hatalom – Németország, Olaszország, az Egyesült Királyság és Franciaország – megállapodott ab-

ban, hogy országa átadja a Szudéta-vidéket a hitleri Németországnak. A terület Csehország több mint egyharmadát képezte, és 3,5 millió ember lakta, igaz, többségük német nemzetiségű volt. Anna azt is megértette, hogy a megállapodásnak további következményei is vannak: három hónapon belül meg kell születnie a Csehszlovákiában élő lengyel és magyar nemzetiségűek számára kidolgozott megoldásnak. Mindkét nemzet bejelentette területi követeléseit, összhangban azzal, amit apuka egy nappal korábban állított. A lapok arról is beszámoltak, hogy Magyarországról érkező terrorista csoportok lépték át a határokat, és Dél-Szlovákia, valamint Kárpátalja falvaiban megtámadták a rendőrörsöket. Miközben Anna országának feldarabolásáról olvasott, furcsa reményekkel teli érzések töltötték el szívét. Lehetséges lenne, hogy Magyarországhoz tartozzunk? Hogy használhatnám az anyanyelvemet mindenhol, ahol csak akarom? Milyen lenne egy király nélküli királyságban élni? A gondolat olyan volt, mint egy tündérmese. Csak a terrorista támadások aggasztották.

Nem nagyon tudta elhinni, ami történik. Užhorod (vagy magyarul Ungvár, ahogy ő szerette nevezni) volt a szülővárosa ve-
gyes lakosságával és nyelveivel – ahol nem volt probléma szlovákul, magyarul vagy ruszinul megszólítani valakit. Még a zsidók is részesei voltak a város üzleti életének, mindennapjainak, épp úgy, mint bármely más nemzetiség. Most mi lesz velük? Hogyan fogják ezt kezelni a magyarok?

Eszébe jutottak Rosenfeldék, akik Annáék zsidó szomszédjai voltak, amikor még a Kralicki utcában laktak néhány évvel ezelőtt. Vallásuk nem engedte meg, hogy szombaton tüzet rakjanak. Rábeszélték Annát, hogy készítse elő a fát a cserépkályhájukban, amit szombat délelőtt meg kellett gyújtani. Mielőtt iskolába ment volna, megállt a Rosenfeldéknél, és meggyújtotta a tüzet. Amikor délután visszatért az iskolából, ismét megállt náluk, és felélesz-

tette a tüzet, hogy a család egész nap melegben legyen. Rosenfeldék hálásak voltak Annának, és sok finomsággal kínálták, amelyek többségét soha nem látta vagy kóstolta. Birsalmasajt, görög- és sárgadinnye befőttek, macesz húsvétkor... Imádta a maceszt, a ropogós, lapos kenyérfélét. Még egy kis pénzt is adtak neki. Néhány hónap múlva anyuka megtalálta a pénzt, és kiszedte belőle, hogy honnan jött. Anyuka ekkor azt mondta neki, hogy a zsidók húsvét előtt keresztény vért főznek a maceszba. Anna soha többé nem ment Rosenfeldékhez.

A nagy és növekvő cseh elit, különösen a közigazgatásban lévők, akkor költöztek Kárpátaljára, amikor az a Nagy Háború után Csehszlovákia részévé vált. Elhozták modern nyugati kultúrájukat, építészeiket, és számos kormányzati épületet, uszodát, sok iskolát, dús parkokat és széles körutakat építettek, amikért Anna rajongott. Üzleti lehetőségeket is hoztak. A csehek magasan hordták az orrukat, új cseh iskolákba adták gyermekeiket, és drága kávéházakba jártak. Anna csak vasárnap találkozott velük, amikor óránként egy koronáért labdát szedett a tenispályákon.

Anna jól emlékezett a húszas évek végi, szegény Ungvárra, gyermekkorában. A város piacnapokon tele volt vidéki lovasszekerekkel. Emlékezett a parasztok rongyos ruházatára, a városiak nem sokkal jobb öltözkéire és a város keleti és ősi provincializmusára, sok burkolatlan úttal, piszokkal és nincstelenséggel. A változás a harmincas években kezdődött, de az élet csak az évtized közepétől javult, amikor a nagy gazdasági világválság következményei elcsitultak. Ungvár virágzott, a csehek ipari, kereskedelmi, sőt közigazgatási lépéseinek köszönhetően az új tartományban. Anna szülei az elmúlt években ebből profitáltak élelmiszerboltjukban. Ez tette lehetővé számára, hogy középiskolába járjon, és közelebb kerüljön ahhoz, hogy megvalósítsa álmát, hogy tanító legyen.

Mi lesz az iskolámmal, ha jönnek a magyarok? Ha befejezem, fogok tudni magyart tanítani? Alig tudok valamit a történelmről, és nem írok jól magyarul... Elbizonytalanodott. Anna anyanyelvi szinten beszélt magyarul, de az írott szó más volt. Nem szokott hozzá például, hogy magyarul olvasson. Apuka mindig ruszin újságokat vásárolt. Az iskolában ukránul és szlovákul beszéltek és olvastak. A magyar nyelvű írás idegen volt számára. Soha nem tanulta a nyelvet az iskolában, így a nyelvtanát sem ismerte. A lány egészen egyedül érezte magát aggodalmaival. Anyuka biztos nem csillapítaná a félelmeit, mivel ő gyakorlatias volt.

– Azokkal a kártyákkal kell játszánunk, amiket nekünk osztanak – hajtogatta mindig.

Úgy tűnt, nevelőapját is teljesen lefoglalják a barátaival és üzleti partnereivel való tárgyalások, és mindig borús homloka elvette Anna kedvét attól, hogy zavarja őt.

– Valóban érdekelnék őket a hentesek? – suttogta apuka, miközben közelebb hajolt Bondarenkóhoz egy este, amikor az átjött beszélgetni. Anna elég közel állt ahhoz, hogy hallja őket, ezért óvatosan törölgette a tényérokot, nehogy összekocanjak.

– Mérget vehetsz rá. Én kovácsként kínálom a szolgáltatásaimat. A hadseregnek minden kézre szüksége van. Ma a csehek hadseregének, holnap lehet, hogy a miénknek – hunyorított Bondarenko.

– Papa izgatott, hogyha a magyarok bejönnének, végre húsz év után újra együtt lehetnénk – lelkesedett Marika, reagálva Anna aggályaira, miközben másnap iskola után hazafelé mentek.
– Még csaknem két évünk van az iskolában, nyugi! Lesz elég idő gyakorolni a magyar nyelvet.

Persze az ő apja szlovákiai magyar volt. Anna gyomra még mindig csomóban volt.

– Minden olyan zavaros. Én imádom ezt a várost úgy, ahogy van, minden nemzetiségével együtt.

– Én pedig szívesen használnám az anyanyelvemet minden nap, mindenhol, anélkül, hogy rossz szemmel néznének rám – érvelt Marika.

– Használhatod. Magyarul beszélünk, nem?

– Menj el a városházára! Papának egész nap szlovákul kell beszélnie.

– Nekünk nem gond a vásárlóink nyelvén beszélni az üzletben, kivéve a hébert – mondta Anna kuncogva. – Azt a nyelvet tényleg nem sajátítottuk el!

– És még te mondod, hogy imárod a várost, minden nemzetiségével együtt? Tessék! Most kiderült, hogy antiszemita vagy! – lökte oldalba Marika Annát és nevetésbe tört ki, ahogy meglátta barátője fintorát. Anna Rosenbergékre gondolt, és egy darabig csendben ácsorogtak.

– Tudod, milyen jóképűek a magyar katonák? – kacsintott rá Marika huncutul.

– Ó, hagyd abba, komolyan beszélek. Az egyetlen esélyem, hogy megszabaduljak apukától az, ha tanító leszek. De hogyan taníthatok magyar iskolában, ha mindent ukránul tanultam?

Marika belekarolt Annába, és ezt suttofta:

– A legjobb barátőők vagyunk, nem? Az én magyar tudásom elég kettőnek is. – Felkacagott. – Mindent meg tudok neked tanítani, ami a nyelvtanhoz vagy a történelemhez szükséges. Ismerek magyar gyerekdalokat is, figyelj csak! – halkán énekelni kezdett, de Anna lepisszegtte, mikor meglátta, hogy egy mellettük elhaladó férfi dühösen néz rájuk.

– Látod? Igazam volt – morogta Marika, és elpárolgott a vídamsága.